

toris; si autem constiterit, relaxari poterit, quæ tunc non habuit omnes conditiones requiras ad confirmandum contractum, ut ex dictis patet.

20. Secundo, ex dictis colligi potest quomodo intelligenda sint leges civiles, quæ dicere videntur non esse habendam rationem juramenti, quando adducitur ad confirmando pacta contra leges civiles. Nisi enim dicere velim, illa jura excessisse ultra jurisdictiōnem, et materiam suam (quod nec necessarium videtur, nec expediens, ut late persequitur Fortunius, de Ult. fin., d. illat. 19), intelligenda necessario sunt, quando pacta, quæ jurantur, sunt ita prohibita per leges, ut sit delictum contra illas leges agere, et consequenter sunt leges prohibentes in conscientia; nam tunc juramenta sunt contra bonos mores naturales, et ideo merito improbantur. Hanc autem esse mentem illarum legum colligi potest ex d. leg. *Non dubium, in principio, dum ait: Non dubium est in legem committere, qui verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem, nec pœnas legis evabit, qui se contra juris sententiam sava prærogativa verborum fraudulenter excusat.* Loquitur ergo de legibus ita prohibentibus, ut obligent, et cogant ad non contrahendum, etiam poenis adjunctis; item loquitur contra eos, qui fraudem volunt contra leges committere. Hic autem agimus de legibus concedentibus potius favorem, cui contrahens renunciat, et ideo sine fraude vel inobedientia contrahit. Sic etiam potest exponi dictus § *Si paciscar;* nam verba sunt: *Quoties pactum a jure communi remotum est, servari hoc non oportet, nez legatum, nec juramentum:* quæ Glossa ibi ita exponit, remotum a jure dici, quod est contrarium illi, utique tanquam prohibenti, et non tantum ut irritanti. Imo addit (et maxime ad rem nostram) intelligendum id esse de pacto inito contra jus commune, vel publicum, et consequenter non solum irrito, sed etiam illico, juxta dicta in c.

26. De intellectu legis *Si quis pro eo,* non est nostrum ex professo tractare; satis sit dicere ad summum probare, vel contractum ipsum non confirmari in se ac formaliter juramento, maxime quoad civilē obligationem, quæ ex illo posset oriri; vel certe non confirmari quoad omnes effectus juris civilis, licet confirmetur quoad omnes effectus, qui ad plenam firmitatem juramenti sunt necessarii. Quomodo autem necessarii sint, jam dictum est; et ita explicantur facile alia jura, et expe-

diuntur omnes difficultates, ut satis declaratum est.

21. Ultimo dubitari potest, quando juramentum non ordinatur ad confirmandum aliquem contractum, qui de praesenti fiat, media promissione non retractandi, sed cedit immediate super aliquam promissionem de futuro, quæ per leges civiles irrita facta est; ut est promissio non revocandi testamentum, vel instituendi talem hæredem, vel solvendi pœnam, si testamentum revocaverit, et similes. Est enim de his specialis ratio dubitandi, quia in eis non potest distinguiri promissio non retractandi a principali promissione, quia ipsa promissio faciendo aliquid in futurum intrinsece includit obligationem non veniendi contra illam; unde neque addi solet alia promissio, neque si adderetur censeretur distincta a prima, sicut promissio non vovendi contra votum non est distincta a voto. Quæ difficultas habet locum, quando promissio est omnino irrita ipso facto; nam si sit tantum irritabilis per judicem, tunc addi optime posset alia promissio jurata non petendi irritationem, et tunc procederent omnia, quæ diximus. At vero quando promissio est omnino irrita, videtur non posse confirmari juramento, etiamsi tale juramentum obliget, quando sine peccato impleri potest, quia tunc illud juramentum non supponit obligationem, cui adhæreat; et ita solum est per se stans, et consequenter nullum jus dat alteri, cui facta est promissio, et ideo peti potest ejus relaxatio, ac subinde non est confirmatorium. Et ita tenet Less. ubi supra, n. 56, in fine; et idem dicit, quoties promissio irrita est ex vi legum.

22. Contrarium nihilominus tenet Molin., d. disp. 151, in fine, § *Salvo tamen, quia putat ex tali juramento acquiri jus promissario,* quando ipse nullam violentiam, aut deceptionem, aut aliam injustitiam facit, et juramentum licite impleri potest, quia opus promissum non est prohibitum, etiamsi promissio jure humano irrita sit. Quod si objicias, quia promissio non potest parere obligationem illam respectu promissarii, cum sit irrita per leges, et non reviviscit propter juramentum, cum leges semper suam vim retineant, respondendum est ex doctrina ejus in disp. 150, verum esse, non reviviscere obligationem promissionis, et nihilominus ipsum juramentum natura sua, et ex virtute religionis habere vim dandi jus promissario, quando ex parte ejus non est injustitiae impedimentum; et ita ipsum juramentum inducere specialem obliga-

tionem respectu illius, distinctam ab illa, quam promissio induceret, si eset valida, et hoc modo juramento confirmari contractum in tali promissione.

23. *Validitas promissionis non tollit vim a juramento.* — *In promissione valida jurata duæ tantum sunt obligationes.* — At vero hic auctor non probavit juramentum inducere specialem obligationem respectu promissarii, quando promissio irrita est, et illam non inducit, nec declarat qualis illa sit; et ideo non censeo esse admittendam, imo nec posse satis intelligi. Alias sequeretur in juramento promissorio undique rato, tres oriri obligationes, unam ad Deum, et duas ad promissarium, alteram ex promissione, quam supponimus esse validam, alteram ex juramento habente hanc vim juxta illam opinionem; consequens non habet verisimilitudinem: ergo. Sequela patet, quia juramentum non amittit suam vim, eo quod promissio sit valida, imo tunc melius exercet omnes vires suas; ergo si juramentum per se suam inducit obligationem respectu promissarii, quando promissio nullam inducit, eamdem imponet, licet promissio suam efficiat. Falsitas autem consequentis patet, tum quia est contra D. Thomam et omnes Doctores, qui duas tantum obligationes in promissione valida jurata agnoscunt; tum etiam quia non sunt multiplicandæ obligationes sine fundamento, aut necessitate. Præterea non potest intelligi qualis sit illa obligatio, quia vel est justitiae, et hoc non videtur posse dici consequenter in illa sententia, quia dicitur hæc obligatio oriri ex primaria obligatione juramenti, quæ est ad Deum, et ex virtute religionis; at nec Deus, quando adducitur ut testis, cogit hominem, ut se obliget ex justitia, nec virtus religionis potest talem obligationem inducere. Et simpliciter probatur, quia nova obligatio justitiae non inducitur sine voluntate hominis se obligantis; at promittens cum juramento non intendit aliam obligationem sibi imponere, nisi quam promissio et veritas juramenti requirunt; ergo non est unde alia obligatio justitiae oriri possit. Vel ergo illa obligatio est religionis, et hoc etiam dici non potest, tum quia dicitur esse talis, ut ad hæredes transeat, quod non est verum de sola obligatione religionis; tum etiam quia dicitur, hæredem non implendo illam non esse pœjurum, et eadem ratione dicendum est non esse sacram legum, quia nullam irreverentiam facit Deo vel rebus sacris. Tum denique quia virtus religiovis non respicit hominem per se, sed

solum interdum quasi materialiter, quatenus circa hominem exercendus est actus quo Deus honoratur, et tunc non inducit specialem obligationem homini. Quæ omnia in superioribus satis explicata, et probata sunt.

24. *Juramentum cadens supra promissionem omnino nullam non est confirmatorium.* — Quapropter in hoc puncto imprimis censeo, si supponatur promissionem esse omnino nullam ex vi juris civilis, juramentum non posse esse confirmatorium, sed tantum per se stans, et inducens suam obligationem, quia verum censeo promissionem non fieri ratam et validam contra dispositionem legum civilium, ratione solius juramenti; quia nec juramentum eas revocare potest, nec impedire earum effectum, illis in suo valore manentibus, ut supra probavi. Posita autem nullitate promissionis, sola superest obligatio juramenti, nec ipsum potest duas inducere, ut probavi. Et ita non potest illud juramentum dici confirmatorium directe, quia non validat promissionem; nec indirecte, quia non adhæret alteri obligationi ad hominem, ut supponitur. Unde fit ut ex tali promissione jurata nec acquiratur jus promissario, nec detur actio, nec transmissio ad hæredes; nullo ergo modo potest tale juramentum dici confirmatorium simpliciter.

25. Atque hinc sumo generalem regulam, quoties in contractu non supponitur aliqua promissio, quæ, non obstantibus legibus civilibus, aliquam naturalem obligationem inducat, juramentum illi additum non esse simpliciter confirmatorium; quia non habet obligationem cui adhæreat, nec quomodo conferat jus ipsi creditori, vel inducat aliam obligationem nisi religionis. Quod secus est, quando non obstante nullitate alicuius contractus intercedit aliqua promissio valida, cui juramentum proxime adhæreat; tunc enim illa confirmatur, et mediante illa confirmatur indirecte contractus, saltem quoad effectum, modo superius explicato.

26. Addo vero ulterius raro fortasse contingere, has promissiones, quarum adimpleti non est prohibita, nec in eis intercedit turpitudine ex parte creditoris, ita esse irritas per leges civiles, ut nullam obligationem naturalem producant, sed ordinarie tantum impediti obligationem, et actionem ex illis negari. Quia jura civilia ordinarie hoc posterius magis quam illud prius procurant et intendunt. Sed hoc in singulis casibus examinare prolixum, et alienum ab hoc loco est; tamen ubi conti-

gerit id verum esse, ut naturalis obligatio promissionis non impediatur, juramentum erit confirmatorium modo jam dicto; non vero ubi illa obligatio omnino defuerit.

27. In quo tandem animadverto, quando ex parte creditoris non intervenit turpitudo, etiamsi promissio per se sit omnino irrita, et et juramentum sit tantum per se stans, firmorem obligationem inducere, quam inducat juramentum promissoriorum cum turpitudine creditoris: atque in hoc sensu illud juramentum esse aliquo modo confirmatorium, seu participare aliquid illius. Ratio est, quia tale juramentum non habet intrinsecam causam relaxationis ex parte creditoris, sicut aliud, nec potest ejus obligatio tolli sine magna et extraordinaria causa; aliud vero ex solo intrinseco defectu relaxari potest, ut supra dictum est. Neque dici potest sufficere ut juramentum cadat in promissionem lege irritam ut relaxari juste possit; nam cum illa lex inducta sit in favorem debitoris, ut supponitur, et ipse sponte et sine injuria voluerit, quantum in se est, non gaudere beneficio legis quoad executionem operis promissi, et hanc suam spontaneam voluntatem juramento firmaverit, nulla ratio patitur ut sine alia causa liberetur obligatione talis juramenti. Ex hac ergo parte firmius est, et confirmatorium secundum quid appellari potest.

CAPUT XXX.

UTRUM PRÆCEDENTE JURAMENTO NON FACIENDI PACTUM LEGE PROHIBITUM, NIHILOMINUS TALE PACTUM FIRMETUR SUPERVENIENTE JURAMENTO?

1. Diximus pactum, quod sine peccato firmari potest, non obstante lege prohibente illud, confirmari juramento. Contingit autem interdum, ut is, qui tale pactum facit, et iurat, prius juraverit servare talem legem, seu (quod perinde est) non facere tale pactum, ut si uxor juret non alienare suum fundum dotale; querimus ergo an etiam tunc pactum valeat, et juramento firmetur, in qua re variæ sunt opiniones. Prima negat tale pactum confirmari juramento, quia illi resistit non tantum lex, sed etiam prius juramentum. Ita tenet Glossa, in cap. *Inter mulieres*, de Jurejur., in 6, quæ consequenter ait, posterius juramentum non solum non confirmare pacatum, verum etiam nec obligare. Et illam Glossam approbat communiter ibi interpres, Archid., Domini., Franc., Anchar., et

Panorm., in c. *Intellecto*, de Jurejur., n. 8, ubi etiam Alex. de Nevo, n. 47; Imol., in c. *Cum contingat*, eod.; Bart., in l. *Si quis pro eo*, ff. de Fidejussor., n. 9; Sylvest. *Juramentum*, 4, quæst. 12: Angel., *Juramentum*, 5, n. 16; Covar., d. c. *Quamvis*, 2 p., § 2, n. 5; Guttier., de Juram., 1 p., c. 1, n. 79; Mattienzo, in l. 3, tit. 10, lib. 5 Novæ recop., *Glossa* 13, n. 1; et ex modernis Theologis, Azor., tom. 1, libro 11, c. 6, q. 3, in fine; et Sanc., libro sexto de Matrim., disp. 13, n. 2.

2. Rationes hujus sententiae sunt: prima, quia posterius juramentum est contra legem et contra prius juramentum, et ideo licet possit contra utrumque illorum impedimentoorum divisim prævalere, non tamen contra utrumque simul. Secunda et communior ratio, quia talis contractus erat ex vi juris invalidus, solaque voluntate jurantis erat confirmandus: hoc autem fieri non potest quando contrarium juramentum præcessit; ergo. Probatur minor, quia in eo casu, posterior actus venditionis vel contractus est peccatum contrarium priori juramento; ergo subsequens juramentum non potest illi robur dare, quia non potest esse vinculum iniquitatis. Tertia et potissima ratio esse debet, quia posterius juramentum non potest servari sine animæ discrimine; ergo non obligat; ergo multo minus potest confirmare contractum. Consequentiae sunt evidentes. Et antecedens patet, quia servare posterius juramentum est contra prius juramentum, cum illud fuerit de non faciendo, ac subinde de non confirmando contractu. Quarto, inducitur in favorem hujus sententiae cap. *Intellecto*, de Jurejur., ubi in simili casu decernitur, non esse servandum juramentum de non revocanda alienatione contra prius juramentum facta, quia tunc posterius juramentum illicitum fuit.

3. Secunda opinio.—Nihilominus est secunda sententia, quæ affirmat in eo casu contractum illum firmari juramento posteriori, non obstante priori. Ita tenet Ant. Gom., in l. 53 Taur., n. 58; nullum tamen Doctorem allegat, qui simpliciter eam docuerit, sed cum quibusdam limitationibus, de quibus infra; neque etiam aliud adducit fundamentum præter illud generale, quod actus contra prius juramentum factus validus est. Quod alii autores dicunt esse verum, quando actus habere potest firmitatem et valorem a voluntate contrahentis; secus vero esse, quando ratione legis impeditis contractum, non potest ha-

bere firmitatem a voluntate contrahentis, sed a juramento illam esset habiturus; tunc enim illam non confert posterius juramentum, quia est contrarium priori.

4. Hæc juramenta non sunt contraria.—Ut ergo hæc posterior sententia aliquam habeat probabilitatem, probandum imprimis est, posterius juramentum non esse iniquum ex parte materiæ, seu non esse de re illicita, sed impleri posse sine peccato, quia non est contrarium priori juramento; ex quo facile inferetur tale juramentum confirmare contractum, non obstante lege annullante, vel juramento, quia tota ratio cur juramentum solet confirmare contractum alias irritum per legem, est, quia potest et debet observari, et si observetur, contractus manet firmus, ut explicatum est: sed haec ratio hic etiam procedit, ut est ostensum; ergo.

6. Potest præterea hic discursus confirmari discurrendo per rationes contrariae sententiae, que ex illo valde infirmari videntur. Nam prima ratio falsum videtur assumere; quia posteriori juramento non resistit juramentum prius, formaliter loquendo, ut declaratum est. Quod si dicatur resistere juramento, quia resistit facto, id est alienationi, quæ per juramentum firmatur, sic male infert, quia parum refert quod pactum sit contra legem, et contra juramentum simul, si nec juramentum per se nec lex per se potest obligationem posterioris juramenti impedire. Quia illa duo vincula simul sumpta non efficiunt unam causam sufficientem ad irritandum subsequens juramentum, quia non reddunt illud illicitum ex parte materiæ. Ut qui juravit sponsalia cum una, et postea ducit aliam, et juravit ab illa non redere, et verum matrimonium facit, et obligatur posteriori juramento, etiamsi actus matrimonii fuerit contra duas obligations, sponsalia, scilicet, et juramenti.

7. Posteriori juramentum non est vinculum iniquitatis.—In secunda item ratione, ultima illatio videtur invalida. Concedo enim alienationem ipsam fundi dotalis fuisse de se nullam ex vi legis, et illicitam ratione perjurii; nego tamen inde sequi, non posse confirmari juramento, quia nec lex annullans obstat huic confirmationi, ut ex dictis in superioribus supponimus, nec prius juramentum obstat quoniam posteriori juramentum servari possit et debeat, quia potest sine peccato et sine contrarietate servari, ut ostensum est. Unde non sequitur, quod posteriori juramentum sit vinculum iniquitatis; nam, licet confirmet indirecte et consequenter alienationem cum perjurio factam, non tamen confirmat illam, ut